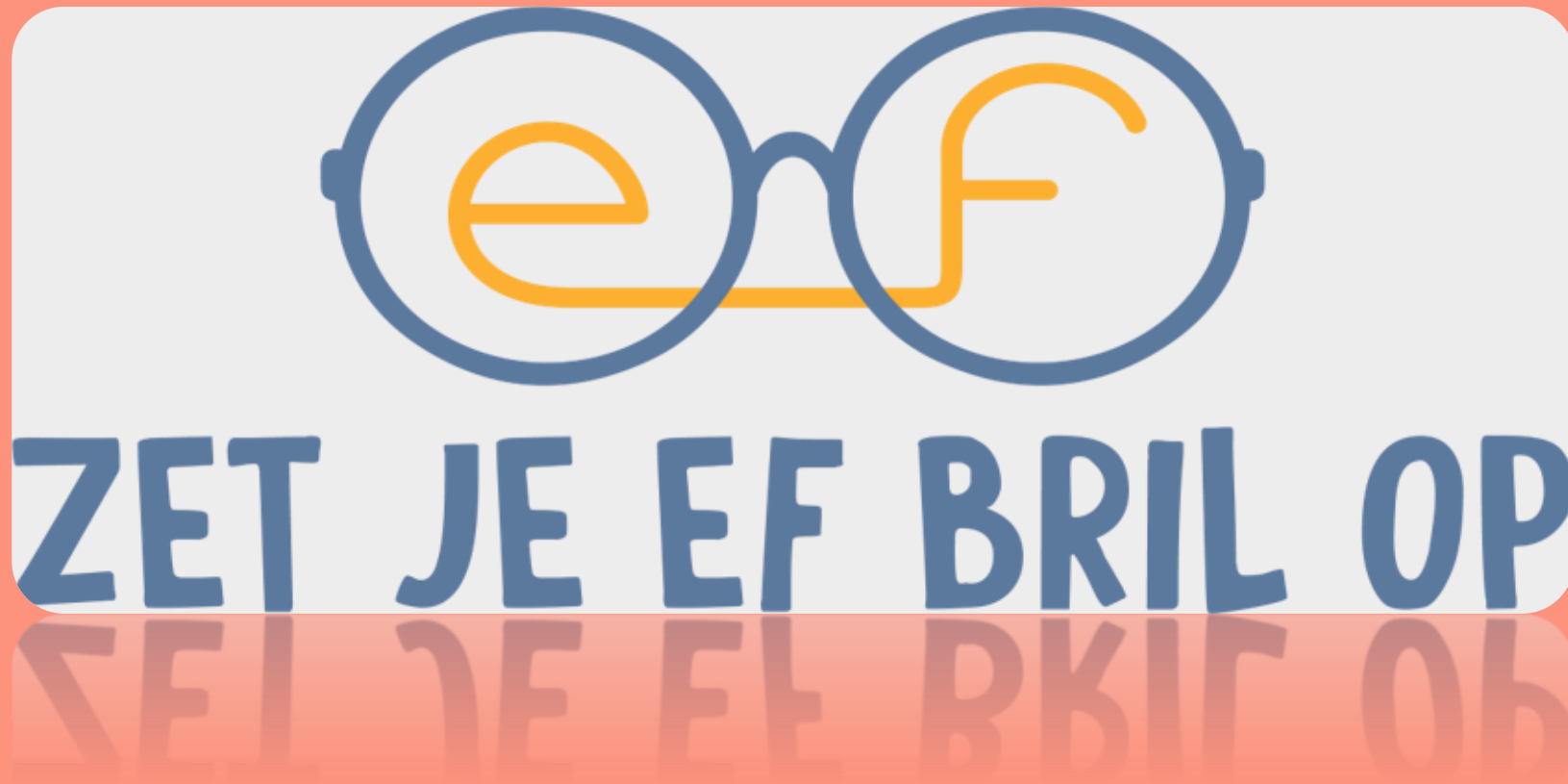

EF-ontwikkeling bij kleuters:
de rol van EF, SES en leerkracht-leerlingrelaties in een interactief
klasprogramma

Fren Dieusaert, Dieter Baeyens & Jantine L. Spilt

Het belang van Executieve Functies

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

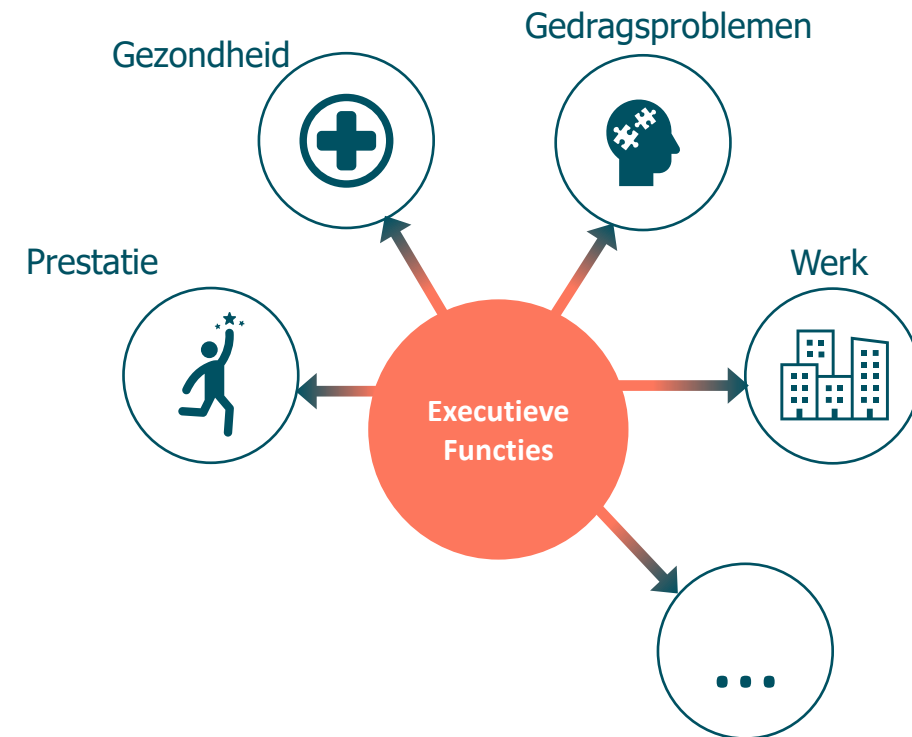
Impact EF

Impact LLR

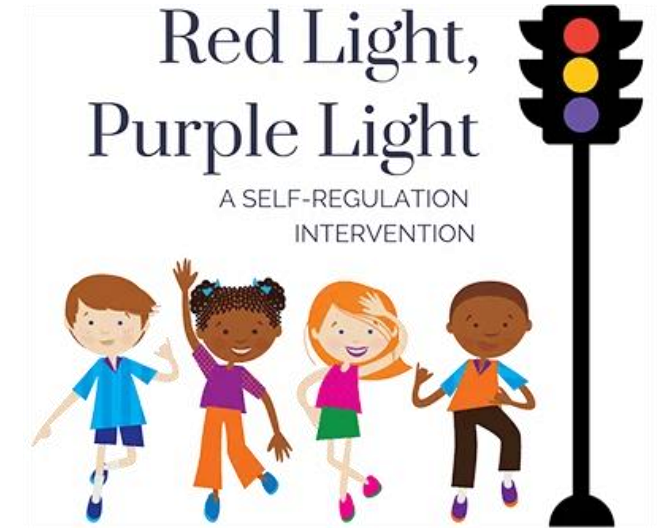
Praktijk

Executieve Functies (EF)

- Cognitieve controle processen: werkgeheugen, flexibiliteit, inhibitie
- Belangrijk voor het dagelijks functioneren (bv. het veranderen van plannen)
- Voorspeller op lange termijn van succes in het leven
- Gevoelige periode in de kleutertijd

Hoe?

ZET JE EF BRIL OP

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Programma

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Interactie-gebaseerd klasprogramma

EF stimulatie traject met handleiding

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

KU LEUVEN

MET
MEDWERKING
VAN STAD AALST

**Vlaamse
overheid**

**stad
Sint-Niklaas**

**KLEINE KINDEREN
GROTE
KANSEN**

Zet je EF-bril op

EF

Hoe?

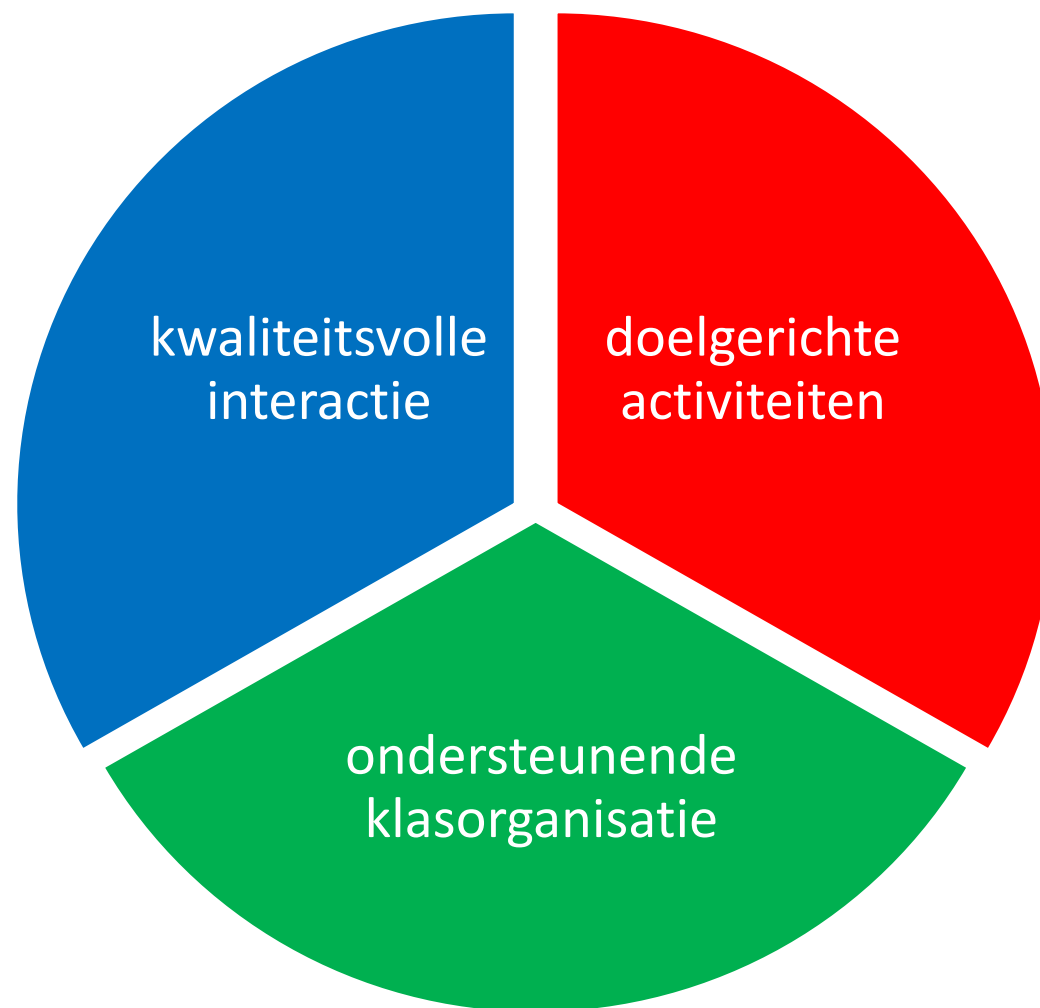
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Training

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

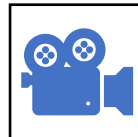
Individuele
Coaching

Team Coaching

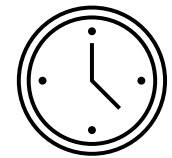
Studiedag

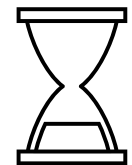
Video-
feedback

Co-teaching

1 sessie per
maand

6 maanden

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Werkt het programma ook echt?

Werkt het programma ook echt?

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

- 2 studies in het kleuteronderwijs (Pilot + RCT)

=> Interventiegroep en controlegroep

=> Voormeting en nameting

=> Verschillende meetinstrumenten (BRIEF-P, LLRV, CORSI...)

=> Verschillende technieken (vragenlijsten, observaties, interviews...)

Pilot	RCT
• 224 kleuters (4-7j) • 24 leraren • 8 scholen	• 188 kleuters (4-7j) • 22 leraren • 8 scholen

Resultaten (Pilot)

Impact SES

EF

Hoe?

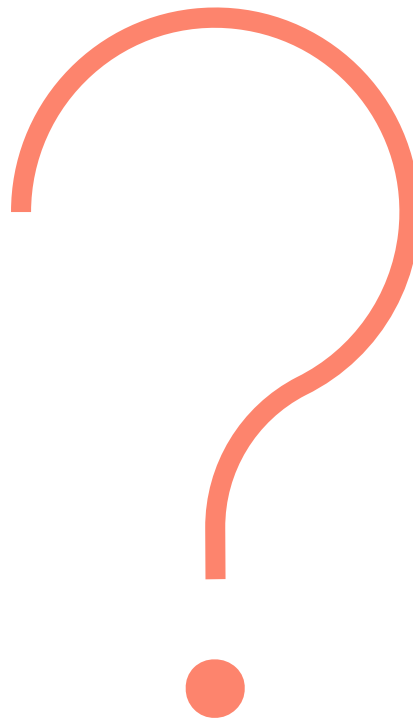
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Resultaten (Pilot)

Impact SES

- Lage SES kinderen starten met significant meer EF problemen dan middel-tot-hoge SES kinderen.

EF

Hoe?

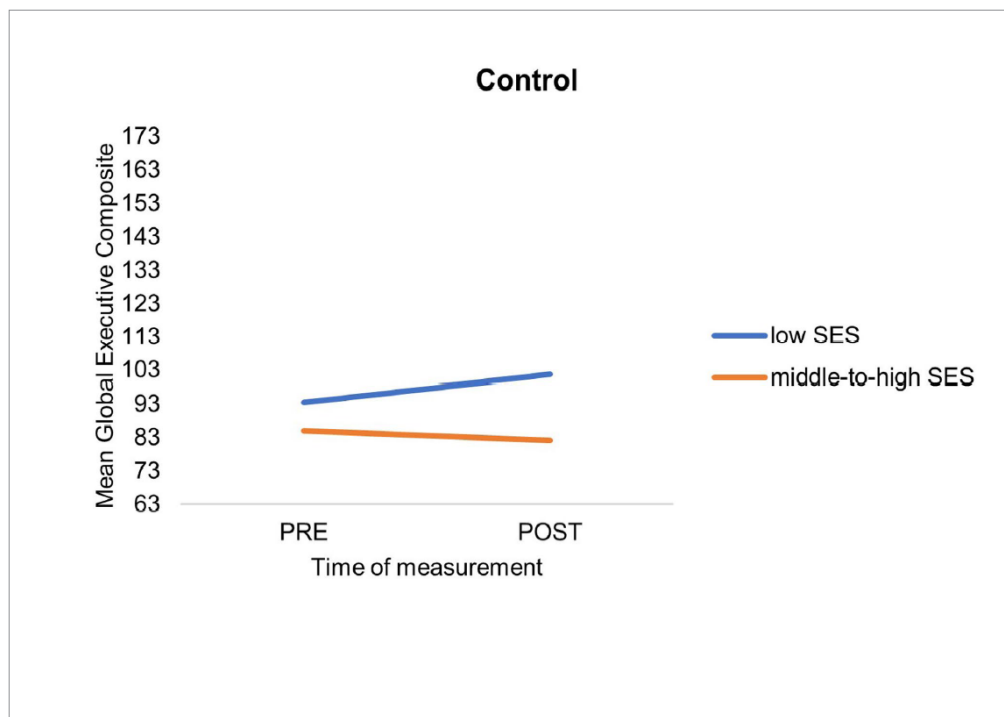
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

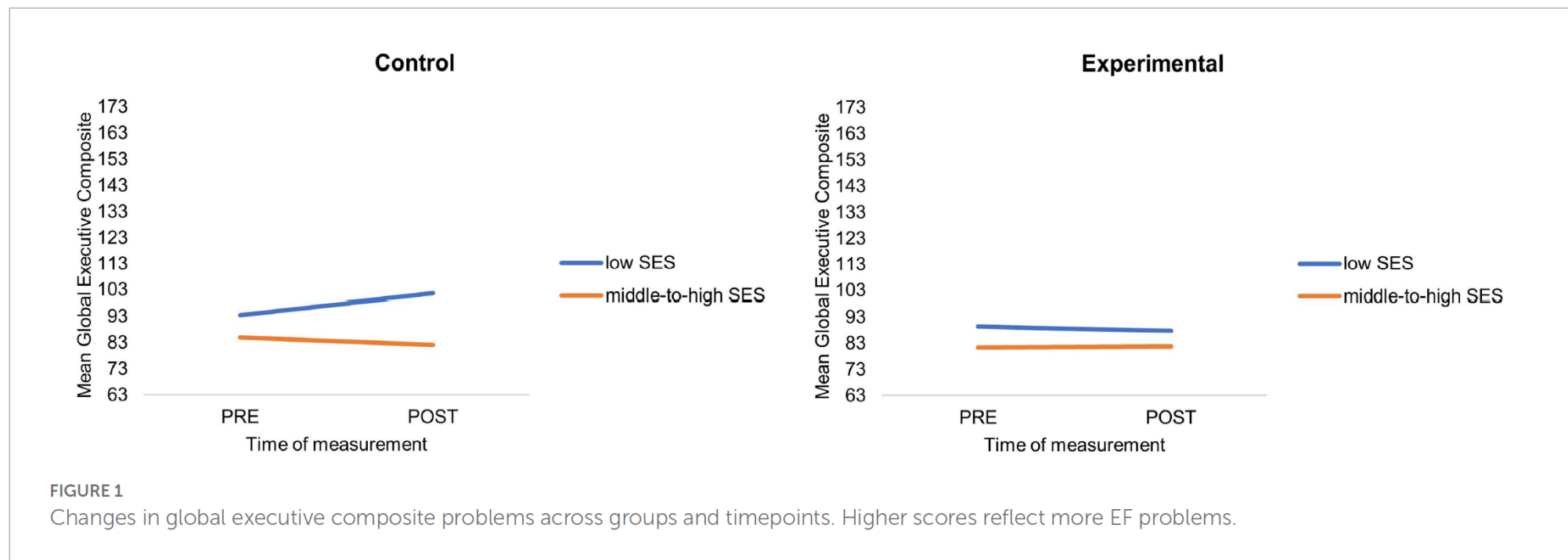

Resultaten (Pilot)

Impact SES

- Lage SES kinderen starten met significant meer EF problemen dan middel-tot-hoge SES kinderen.
- Positief effect van het programma voor lage SES kinderen. Leerkrachten rapporteren minder EF problemen.

Resultaten (Pilot)

Impact SES

- Lage SES kinderen starten met significant meer EF problemen dan middel- tot-hoge SES kinderen.
- Positief effect van het programma voor lage SES kinderen. Leerkrachten rapporteren minder EF problemen.

EF

Hoe?

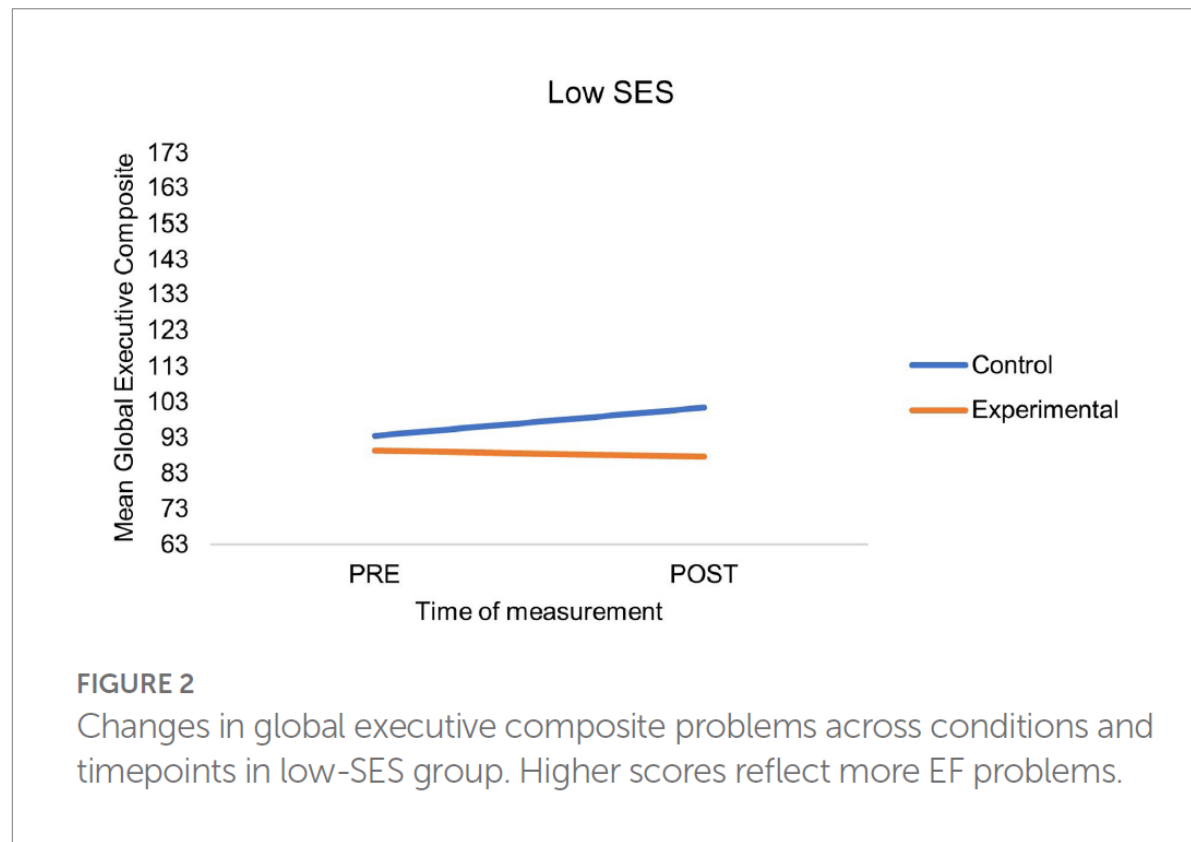
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Resultaten

Impact EF

EF

Hoe?

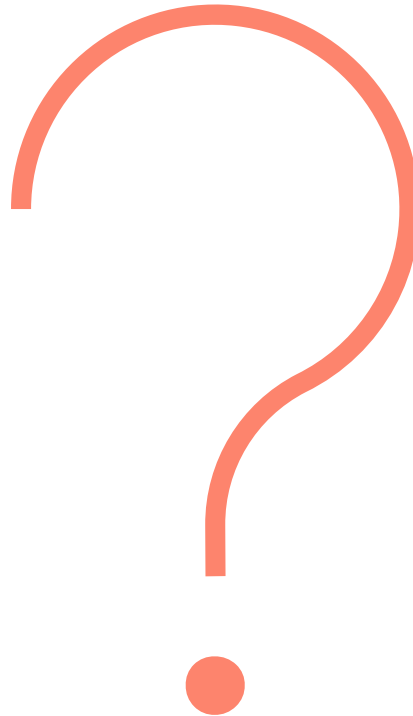
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Resultaten (RCT)

Impact EF (gemeten via BRIEF-P)

- de interventie werkt beter voor kleuters met milde tot ernstige EF-problemen, waarbij kleuters die meer problemen ervaren bij de start, meer winst halen uit het programma.

EF

Hoe?

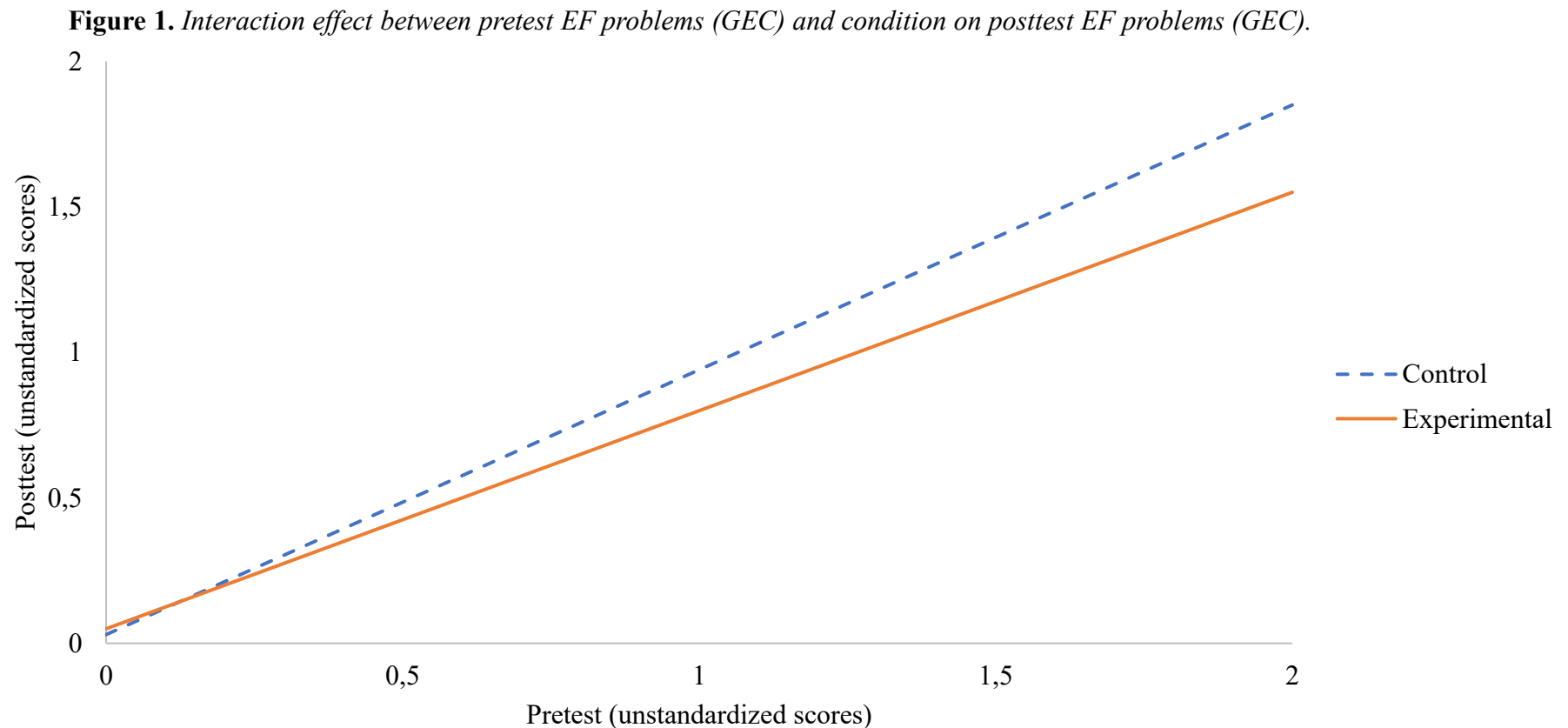
Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Resultaten (RCT)

Impact EF (gemeten via BRIEF-P)

- de interventie werkt beter voor kleuters met milde tot ernstige EF-problemen, waarbij kleuters die meer problemen ervaren bij de start, meer winst halen uit het programma.

EF

Hoe?

Programma

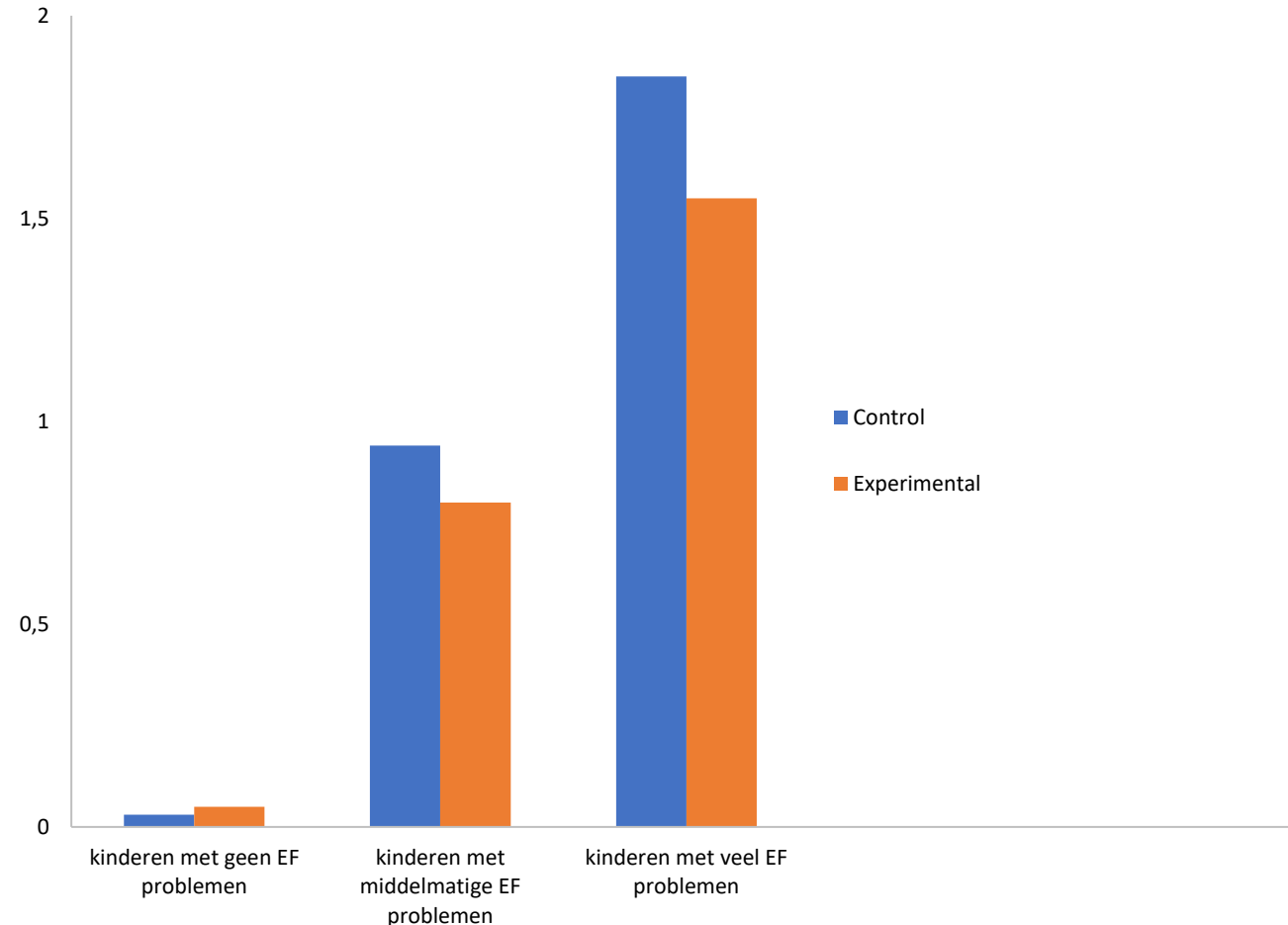
Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

EF problemen
nameting

Het belang van leerkracht-leerlingrelaties

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Leerkracht-Leerling Relaties

- Dyadische relatie
- Secundaire gehechtheidsrelatie
- Affectieve kwaliteit
 - => Nabijheid
 - => Afhankelijkheid
 - => Conflict

Het belang van leerkracht-leerlingrelaties

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Leerkracht-Leerling Relaties

Belangrijk voor EF ontwikkeling

=>

kwaliteitsvolle interacties (klasniveau) < LLR

Resultaten (RCT)

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- De interventie werkt beter voor kleuters met meer warme relaties met de leerkracht.

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

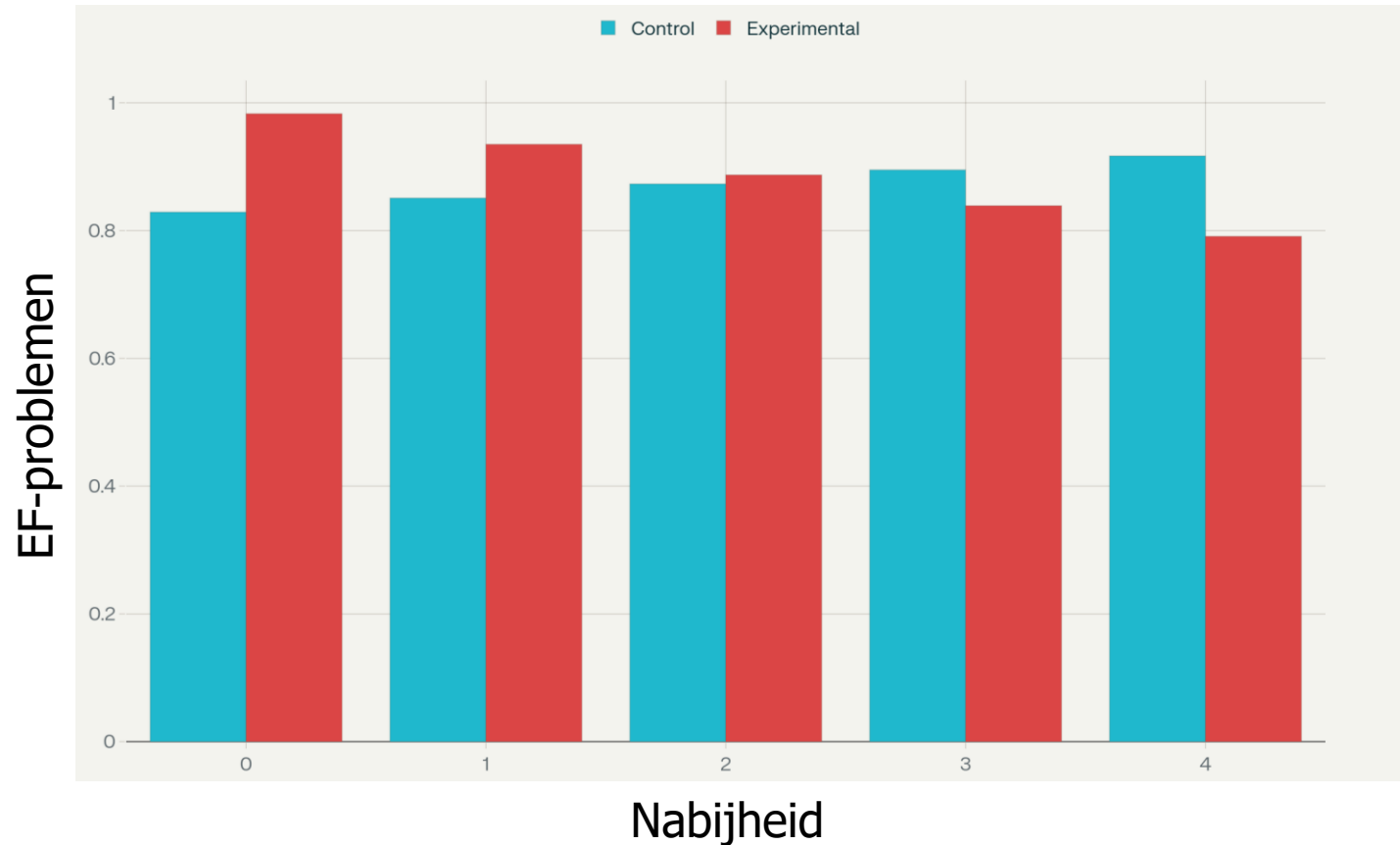
Praktijk

	EF-problemen		
	β	<i>SE</i>	<i>p</i>
<i>(Intercept)</i>	0.03	.31	.920
Pretest	0.77	.05	<.001
Closeness	0.04	.06	.550
Condition	0.18	.11	.106
Condition*Closeness	-0.26	.11	.014

Resultaten (RCT)

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- De interventie werkt beter voor kleuters met meer warme relaties met de leerkracht.

Resultaten (RCT)

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- De interventie werkt beter voor kleuters met meer afhankelijke relaties met de leerkracht.

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

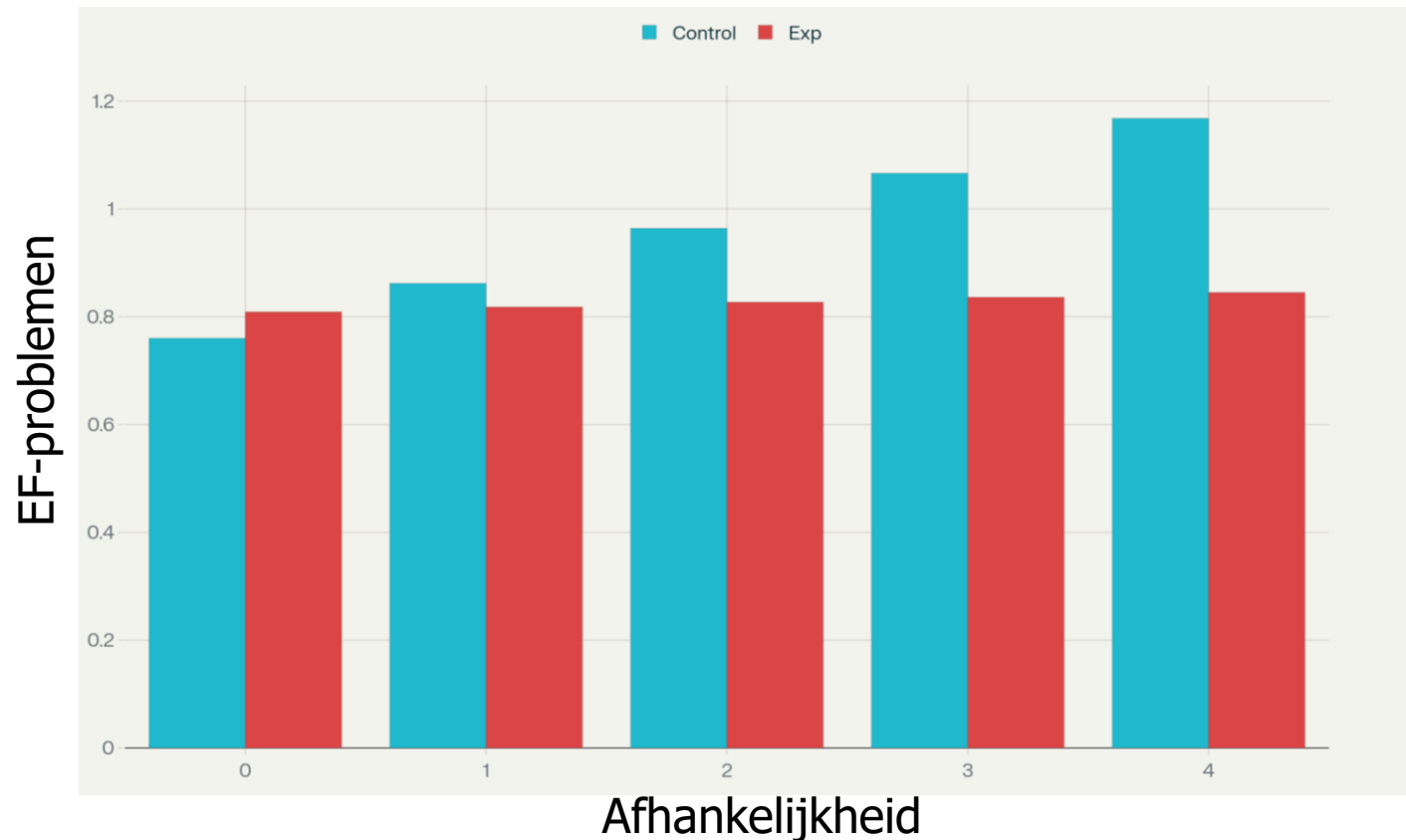
Praktijk

	EF-problemen		
	β	SE	p
<i>(Intercept)</i>	-0.02	.07	.754
Pretest	0.77	.03	<.001
Dependency	0.23	.06	<.001
Condition	0.06	.06	.333
Condition*Dependency	-0.19	.06	.002

Resultaten (RCT)

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- Kinderen met een meer afhankelijke relatie met de leerkracht hebben een hogere kans op EF-problemen wanneer zij het programma niet volgen. Het programma lijkt dit risico te bufferen of zelfs te neutraliseren

Resultaten (RCT)

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- Geen effect van conflict.

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

	EF-problemen		
	β	SE	p
<i>(Intercept)</i>	0.12	.08	.135
Pretest	0.82	.03	<.001
Conflict	0.03	.06	.656
Condition	-0.02	.07	.720
Condition*Conflict	-0.04	.06	.571

Resultaten

Impact LLR (gemeten via LLRV)

- De interventie werkt beter voor kleuters met meer warme relaties met de leerkracht.
- De interventie werkt beter voor kleuters met meer afhankelijke relaties met de leerkracht.
- Geen effect van conflict.

Paradox:

kinderen met **meer** EF problemen en **meer** afhankelijkheid hebben **minder** warme relaties met de leerkracht.

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Praktijk EF: Wat is belangrijk?

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Het belang van risicofactoren (SES en EF)

De leerkracht-leerlingrelatie als basis?

Gecombineerde aanpak?

Praktijk EF: Hoe?

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Executieve functies in de kleuterklas

Praktijktips vanuit het onderzoek voor
kwalitatief en inspirerend kleuteronderwijs

Odisee artevelde KU LEUVEN THOMAS MORE

artevelde hogeschool THOMAS MORE

kwaliteitsvol en kiko
inspirerend kleuteronderwijs

KU LEUVEN

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Praktijk LLR: Hoe?

Leerkracht-leerlingrelaties in het primair onderwijs

Positieve leerkracht-leerlingrelaties bevorderen de ontwikkeling van leerlingen en verhogen het werkplezier van leerkrachten. Daarentegen kunnen negatieve relaties de ontwikkeling van leerlingen belemmeren en tot meer stress leiden bij leerkrachten. Deze aanbevelingen helpen leerkrachten bij het opbouwen en onderhouden van positieve relaties en het voorkomen of verminderen van negatieve interacties.

Positieve relaties stimuleren

Aanbeveling 1 Zorg voor een persoonlijke band met alle leerlingen

- Leer leerlingen zo snel mogelijk kennen. Kom regelmatig terug op hun hobby's en interesses en verwerk deze bijvoorbeeld in de les.
- Toon oprechte interesse voor elke leerling, door bijvoorbeeld genegenheid te uiten en kinderen proactief te benaderen.
- Maak tijd voor een-op-een contact met leerlingen.
- Maak ook buiten het klaslokaal op een positieve manier contact.
- Maak contact met de ouders van leerlingen. Zo krijg je beter zicht op de achtergrond van kinderen, waardoor je hun gedrag soms beter kunt begrijpen.

Aanbeveling 2 Creëer kansen voor positief gedrag en interacties

- Bekrachtig positief gedrag van leerlingen. Zorg ervoor dat complimenten gericht zijn op concreet gedrag, oprecht en echt verdiend zijn.
- Creëer situaties waarin je leerlingen positief kunt bekrachtigen. Geef bijvoorbeeld een taak die leerlingen leuk vinden en aankunnen.
- Maak ruimte voor kindgeleide activiteiten, zoals een spelletje of een gesprekje.
- Wees je bewust van je voorbeeldfunctie en ga respectvol met leerlingen om.
- Stimuleer relaties tussen klasgenoten onderling, door positief over kinderen te spreken.

Aanbeveling 3 Ondersteun autonomie en bied structuur

- Creëer mogelijkheden voor leerlingen om eigen keuzes te maken, bijvoorbeeld over het niveau, tempo of onderwerp van een taak.
- Sluit aan bij de beleavingswereld van leerlingen.
- Gebruik informatieve, uitnodigende taal.
- Neem de mening van leerlingen serieus.
- Formuleer je verwachtingen duidelijk en begrijpelijk.
- Zorg voor een duidelijke en terugkerende organisatie in de les.
- Monitor vooruitgang samen met leerlingen.
- Geef begeleiding aan leerlingen. Bied strategieën, hulp en begeleiding die passen bij de capaciteiten van het kind.

Negativiteit in de relatie beperken

Aanbeveling 4 Reflecteer regelmatig op je relaties met individuele leerlingen

- Reflecteer op je relatie met individuele leerlingen. Daag jezelf uit door problematische situaties te zien als relatieproblemen waar je zelf ook een aandeel in hebt.
- Reflecteer samen met collega's op problematische interacties en relaties en doe dit in een open en veilige sfeer.
- Verplaats je in het perspectief van de leerling. Probeer gedrag te observeren en te begrijpen zonder een mening te vormen.

Aanbeveling 5 Voorkom conflicten met leerlingen

- Geef zelf het goede voorbeeld en wees je bewust van je verbale communicatie. Kies voor vriendelijke, ondersteunende taal.
- Let ook op je non-verbale communicatie, zoals je gezichtsuitdrukking en lichaamshouding.
- Stuur het gedrag van leerlingen op een positieve manier bij. Doe dat snel en onopvallend en geef een alternatief voor het gedrag.
- Behandel leerlingen eerlijk. Zorg dat je consequent bent en leerlingen gelijk belooft.
- Zorg voor heldere regels en soepele overgangen tussen activiteiten, zodat leerlingen meer kansen krijgen om het gewenste gedrag te laten zien.

Aanbeveling 6 Zorg voor herstel van de relatie

- Help leerlingen om hun emoties te reguleren, bijvoorbeeld door emoties te valideren ("Ik begrijp dat je boos bent en dat is oké") of te labelen ("Ik zie dat je van streek bent, klopt dat?").
- Compenseer een negatieve interactie met ten minste drie positieve interacties. Zo voorkom je een negatieve spiraal.
- Voer een herstelgesprek met de leerling na een negatieve interactie.
- Maak de leerling mede-eigenaar van de oplossing. Door samen te bespreken wat er misging, kun je zorgen voor wederzijds begrip en concrete ideeën voor het vervolg.

Download of bestel de poster met aanbevelingen gratis op www.onderwijskennis.nl/leidraad/gedrag-po

EF

Hoe?

Programma

Impact SES

Impact EF

Impact LLR

Praktijk

Bedankt!

fren.dieusaert@kuleuven.be

Vragen?